

1918. UNIREA BUCOVINEI CU ROMÂNIA REFLECTATĂ ÎN MENTALITATEA COLECTIVĂ

Marian CURCULESCU*

Motto :

*Unirea nu este o cucerire a armelor,
ci întoarcerea la vatră a fraților despărțiți.
Iancu Flondor*

Participarea României la primul război mondial (1916-1918) a reliefat dorința românilor pentru desăvârșirea unității teritoriale . De la cei cu multă carte și până la oamenii simpli, toți înțelegeau că sosise timpul ca Basarabia, Bucovina și Transilvania, aflate de mult timp sub dominație țaristă, respectiv austro-ungară, să se unească cu România. Populația din aceste teritorii românești, în anii 1917-1918, pe fondul înfrângerii Puterilor Centrale, a trecut la înlăturarea vechilor autorități și la alegerea unor organe noi, naționale, care să-i reprezinte și să-i apere interesele. Evenimentele antrenau largi categorii de cetățeni din cele mai diferite stări sociale : țărani, militari, meseriași, intelectuali, studenți ș.a. Anii războiului mondial produseseeră puternice mutații în mentalitatea colectivă, populația din perimetrul vechii Dacii sperând ca în numele jertfei de pe front să înceapă o viață nouă, într-o Românie întregită teritorial.

Lupta pentru emancipare națională a cunoscut o deosebită intensitate în Austro-Ungaria unde, din cele 51 milioane de locuitori, 30 de milioane reprezentau naționalitățile.¹ Aceste naționalități, între care se aflau milioane de români² din Bucovina și Ardeal, au pornit mai ales în anii 1917-1918, un adevărat val al luptei de emancipare națională, fiind încurajate de înfrângerile pe front ale Puterile Centrale și de afirmarea principiilor wilsoniene (ianuarie 1918)³. Generalul Averescu compara această luptă cu „o adevărată cruciadă” al cărei scop era distrugerea tiraniei⁴, iar Nicolae Iorga scria că Austro-Ungaria se afla în

---

* Prof. dr., Colegiul Național „Constantin Cantacuzino”, Târgoviște

¹ Al. Vianu, C. Bușe (coord.), *Istorie universală, Epoca contemporană (1918-1939)*, vol. I, București, Editura Didactică și Pedagogică, 1975, p. 16

² Ștefan Pascu, *Făunrea statului național unitar român*, vol. II, București, Ed. Acad., 1983 p. 53

³ N. Ciachir, *Marile Puteri și România (1856-1947)*, București, Ed. Albatros, 1996, p. 189

⁴ *Uzурparea de la 4 iunie 1927 în lumina discursurilor și declarațiilor domnului general Averescu*, București, Inst. de arte grafice „Îndreptarea”, f.a., p. 134

toamna anului 1918 „în plină revoluție de desfacere”⁵.

Românii din Bucovina și Ardeal și-au afirmat cu putere voința și dorința de unire cu patria-mamă. Pe plan extern, ei au dovedit solidaritate cu popoarele din Austro-Ungaria, participând la o serie de acțiuni comune care arătau dorința de emancipare națională: Adunarea Națională de la Kiev (29 noiembrie 1917)⁶; Congresul naționalităților asuprite din Europa Centrală (Roma, aprilie 1918)⁷; demersuri către președintele Wilson al SUA (Washington, 20 septembrie 1918)⁸; Conferința naționalităților din Austro-Ungaria (Geneva, octombrie 1918)⁹ ș.a. Pe plan intern, lupta pentru unire cu România a fost sprijinită de largi categorii sociale, de la oamenii cu multă carte până la țăranii analfabeți.

În Bucovina, războiul a adus mari suferințe populației; numeroși tineri au fost înrolați în armata austro-ungară. Pe fondul victoriilor militare ale Antantei, în octombrie-noiembrie 1918, lupta bucovinenilor pentru unire a atins cote înalte. Publicarea la 3/16 octombrie 1918 a manifestului „Către popoarele mele credincioase” de către împăratul Carol IV de Habsburg, prin care acesta încerca salvarea imperiului austro-ungar prin transformarea într-o federație de state independente¹⁰, nu a avut ecou în rândul bucovinenilor. Astfel, vorbind despre unire, deputatul Gh. Grigorovici declara la 4/17 octombrie 1917 că românii „o vor urmări totdeauna și în veci, în tot momentul și în toate împrejurările”¹¹. După atâția ani de dominație străină, promisiunile împăratului de la Viena nu mai puteau amăgi pe nimeni.¹² G. Rotică nota: „Austria a furat suflete din dreapta, din stânga, de unde a putut și, turnându-le în piulița austriacizării, a început să le piseze. Dar bizara amestecătură, în loc să se contopească, manifesta o tot mai puternică repulsie în contra silinței farmazoanei. În loc ca sufletul comun să se închege, milioane de suflete se acățărau pe marginile piuliței s-o zbughească care încotro.”¹³

În parcurgerea drumului către istorica zi a unirii Bucovinei cu România, un rol însemnat l-au avut politicienii (între care se remarcă lanca Flondor), intelectualii, studenții și militarii, urmași de entuziasmul populației. Intelectualii bucovineni, inclusiv cei refugiați în alte teritorii, și-au înțeleș menirea de „luminători”, încurajând și organizând populația pentru exprimarea în forme democratice, plebiscitare, a voinței de unire cu patria-mamă.

La 6 octombrie 1918, refugiații bucovineni și ardeleni aflați la Iași au adoptat o Declarație în care își exprimau speranța pentru făurirea României Mari¹⁴, iar încercările Casei de Habsburg de a salva imperiul austro-ungar erau considerate

⁵ N. Iorga, *Istoria românilor*, vol. X, București, 1939, p. 420

⁶ „România Mare”, I, nr. 20 din 5 decembrie 1917, p. 2

⁷ Ștefania Mihăilescu, *Adeziunea tuturor cetățenilor din România, fără deosebire de naționalitate la marele act al Unirii din 1918*, în „Anale de istorie”, nr. 5/1988, p. 73

⁸ Vasile Stoica, *20 septembrie 1918. Cu profesorul Masaryk la președintele Wilson*, în „Magazin istoric”, nr. 12/1995, p. 11

⁹ Al. Vianu, C. Bușe (coord.), *op. cit.*, p. 16

¹⁰ apud. Ștefan Pascu, *op. cit.*, p. 58

¹¹ M. Mușat, *Marea Unire din 1918 și confirmarea ei pe plan internațional*, în „Anale de istorie”, XXIII, nr. 1/1977, p. 148

¹² Jacques Droz, *Histoire de l'Autriche*, Paris, 1946, p. 109

¹³ G. Rotică, *Rețetă inutilă*, în „Glasul Bucovinei”, X, nr. 2292 din 12 ianuarie 1927, p. 1

¹⁴ C. Gh. Marinescu, *Epopoea Marii Uniri*, Galați, Ed. Porto-Franco, 1993 p. 295

„gesturi desperate ale unei împărății osândită să se descompună și să piară”¹⁵. Această declarație semnată de profesorul I. Nistor, a fost înmănată regelui Ferdinand și a fost difuzată în toate teritoriile românești.

Un grup de intelectuali de la Universitatea din Cernăuți, condus de profesorul Sextil Pușcariu, a scos la 11/24 octombrie 1918 ziarul „Gazeta Bucovinei” care a influențat puternic conștiința colectivă. În primul număr, ziarul scria că va acționa „ca să ne plămădim viitorul care ne convine nouă, în cadrul românismului”¹⁶. Înțelegând impactul acestui ziar asupra mentalității oamenilor, Sextil Pușcariu declara: „Voiam să spulberăm mai ales ultimul rest de respect și teamă de Austria [...] și să ne pregătim terenul pentru o încredere oarbă și necondiționată față de România”¹⁷.

La încurajarea speranței de unitate statală, au contribuit atât intelectuali bucovineni aflați în Basarabia¹⁸ și în România, cât și presa din aceste teritorii: „Sfatul țării”¹⁹, „Lupta Ardealului”, „România Mare”, „România Nouă”²⁰, „Neamul românesc”²¹ etc. În aceste ziare apăreau articole care îndemneau la unitate, o influență aparte având-o „Neamul românesc” (al lui N. Iorga) care era citit în Bucovina „ca o Evanghelie”²². Intelectualii bucovineni au activat (pentru unire) și în străinătate, în cadrul Comitetului Național de la Paris creat în aprilie 1918 (condus de Traian Vuia), în Liga Națională Română creată în SUA în iunie 1918 (condusă de Vasile Stoica), în Comitetul de Acțiune al Românilor înființat în Italia în iunie 1918 (președinte Simion Mândrescu) ș.a.²³

Un rol important l-au avut studenții. Astfel, la 6 octombrie 1918, într-o telegramă către Iancu Flondor, ei și-au exprimat adevăratul ideal al unirii²⁴, fiind susținuți și încurajați de studenții români de la Budapesta²⁵. În primele rânduri ale celor ce luptau pentru idealul național erau militarii români. Miile de români înrolați în armata austro-ungară, erau conștienți de faptul că nu puteau lupta împotriva patriei-mame. „Toți aceștia – scrie ziarul „The New York Times” din 6 octombrie 1918 – au considerat războiul ca pe războiul lor mult așteptat de eliberare, care îi va scăpa de stăpânirea străină și îi va uni cu cei opt milioane de români din Regatul român.[...] De la începutul războiului ei au avut convingerea înfrângerii armatelor austro-ungare și germane și a victoriei Aliaților, care însemna salvarea neamului românesc și au acționat în consecință.”²⁶ Mulți militari din armata austro-ungară au trecut în România, iar cei căzuți prizonieri în Rusia s-au înrolat ca voluntari susținând efortul pentru unitatea statală. Alții, mai ales în 1918, convinși că „ziua în care aveau să depună armele nu mai era

¹⁵ I. Nistor, *Amintiri răzlețe din timpul Unirii, Cernăuți*, Tip. „Glasul Bucovinei”, 1938, p. 277

¹⁶ „Glasul Bucovinei”, I, nr. 1 din 22 octombrie 1918, p. 1

¹⁷ Sextil Pușcariu, *Cum a luat ființă «Glasul Bucovinei»*, în I. Nistor, *Amintiri răzlețe din timpul Unirii, Cernăuți*, Tip. „Glasul Bucovinei”, 1938, p. 339

¹⁸ Arh.N.I.C., fond Președinția Consiliului de Miniștri, dos. 19/1918, p. 44

¹⁹ „Sfatul Țării”, I, nr. 161 din 22 octombrie/4 noiembrie 1918, p. 1

²⁰ „România nouă”, II, nr. 195 din 20 octombrie 1918, p. 1

²¹ C. Gh. Marinescu, op. cit., p. 287

²² Stelian Neagoe, *Istoria Unirii românilor*, vol. II, Buc., Ed. Diogene, 1993, p. 314

²³ I. Scurtu, *Alba Iulia. 1 Decembrie 1918*, Buc., Ed. Sport-Turism, 1988, p. 74

²⁴ Ștefan Pascu, op. cit., p. 51

²⁵ *Ibidem*, p. 65

²⁶ C. Căzănișteanu (coord.), *Documente ale Unirii (1600-1918)*, Buc., Ed. Militară, 1984, p. 362

departe”²⁷, s-au predat sârbilor, italienilor, rușilor. Foști ofițeri, soldați, voluntari bucovineni aflați în Basarabia au sprijinit efortul pentru unire.²⁸

În condițiile înfrângerii Puterilor Centrale, în octombrie-noiembrie 1918, soldații care se întorceau de pe front au impulsivat lupta pentru unire, trecând împreună cu țărani²⁹, cu muncitorii³⁰ și cu intelectualii la constituirea Consiliilor locale și a gărzilor naționale, ca organisme reprezentative ale populației românești. În același timp erau îndepărtate autoritățile habsburgice. La sate, țărănimea distrugea însemnele habsburgice și participa la instalarea noilor autorități românești.³¹ Dorind să uite pentru totdeauna de stăpânirea austriacă, soldații își rupeau rozetele de la chipiu și le înlocuiau cu tricolorul național.³² Acțiunile bucovinenilor erau încurajate de solidaritatea pe care o arăta populația din celelalte teritorii, prin diferite forme: articole în presă³³, întruniri, manifestări³⁴ etc. Un puternic ecou în conștiința colectivă din Bucovina l-a avut marea întrunire de la Chișinău din 21 octombrie 1918, unde refugiații și voluntarii ardeleni și bucovineni au adoptat Declarația de unire a Transilvaniei și a Bucovinei cu România, în care se arată că locuitorii acestor teritorii „se socotesc cetățeni ai României Mari de la Nistru până la Tisa”³⁵.

În aceeași zi, în semn de frumoasă solidaritate, la statuia lui Mihai Viteazul din București³⁶ și în Piața Unirii din Iași³⁷, au avut loc manifestări unde populația a susținut unirea Bucovinei și a Ardealului cu România. Cu acest prilej, la Iași, participanții au strigat „Trăiască Ferdinand I, împăratul tuturor românilor” și au cântat „Deșteaptă-te române”³⁸. Analizând ecoul pe care l-a avut manifestația de la Iași, Onisifor Ghibu nota că aceasta „a trezit în sufletul românilor ardeleni, bucovineni, basarabeni, regățeni, macedoneni, timoceni, adunați de soartă în capitala Basarabiei, valuri de sentimente patriotice ce nu pot fi exprimate prin viu grai omenesc”³⁹. Sprijinul pentru Marea Unire era exprimat și de românii din SUA.⁴⁰

La 27 octombrie 1918, intelectualitatea în frunte cu Iancu Flondor, Sextil Pușcariu, Dionisie Bejan, a convocat la Cernăuți o adunare la care au participat deputați români din parlamentul din Viena, foștii deputați din Dieta Bucovinei, primari din așezările rurale și urbane din Bucovina.⁴¹ S-a constituit astfel Adunarea Constituantă. Tot acum s-au pus bazele unui Consiliu național și a unui

²⁷ George Jemna, *Memorii asupra unirii Bucovinei cu România*, în I. Nistor, op. cit., p. 187

²⁸ Arhivele Naționale Istorice Centrale, fond Președinția Consiliului de Miniștri, dos. 19/1918, p. 44

²⁹ Petru Forfotă, *Domenii și Unirea*, în I. Nistor, op. cit., p. 129

³⁰ A. Deac, *Contribuția clasei muncitoare la formarea statului național unitar român*, Buc., Ed. pol., 1986, p. 98

³¹ Șt. Pascu, op. cit., p. 83

³² Victor Moroiu, *Unirea la Suceava*, în I. Nistor, op. cit., p. 241

³³ „România nouă”, II, nr. 185 din 9 octombrie 1918, p. 1

³⁴ *Ibidem*, nr. 198 din 24 octombrie 1918, p. 1

³⁵ *Ibidem*, nr. 197 din 23 octombrie 1918, p. 1

³⁶ *Ibidem*

³⁷ N. M. Condeescu, *Iași 1918. La marele cartier general - Unirea românilor*, în „Magazin istoric”, XXIX, nr. 12/1995, p. 7

³⁸ *Ibidem*

³⁹ „România nouă”, II, nr. 197 din 23 octombrie 1918, p. 1

⁴⁰ *Ibidem*, nr. 188 din 12 octombrie 1918, p. 1

⁴¹ Constantin Șerban, *Unirea Bucovinei cu România (1918)*, în „Studii și articole de istorie”, LXII, Buc., 1995, p. 34

comitet executiv condus de Iancu Flondor, care să conducă destinele bucovinenilor.⁴² În timpul desfășurării lucrărilor Constituantei, entuziasmul maselor a fost deosebit de puternic. Oameni de toate vârstele și din toate straturile sociale au venit la Cernăuți, fiind prezenți în jurul Palatului Național. Aveau loc impresionante manifestări culturale, patriotice. În acest context, prima hotărâre a Constituantei a fost de a susține unirea Bucovinei cu celelalte teritorii românești. Această hotărâre „a fost primită cu unanimitate și aclamată delirant de întreaga adunare, stând în picioare și bătând din palme aproape zece minute. Nu era ochi care să nu fie copleșit de lacrimi, drept urmare a mării însuflețiri care domnea spiritele prezenților”⁴³.

Există o puternică solidaritate a românilor. Astfel, voluntarii bucovineni și ardeleni declarau la 29 octombrie 1918 la Celiabinsk că sprijină lupta pentru constituirea României Mari⁴⁴, iar la 31 octombrie 1918, militarii români din Viena grupați în jurul Senatului Militar Român (având ca președinți pe I. Maniu din partea ardelenilor și pe C. Isopescu-Grecul din partea bucovinenilor) depuneau jurământ de credință națiunii române.⁴⁵ La Iași, erau organizate întruniri în care era exprimat sprijinul pentru unirea Bucovinei cu România.⁴⁶

Populația era îngrijorată de pretențiile Ucrainei asupra Bucovinei și de tulburarea ordinii publice de către legiuni ucrainiene, rusești, sau de rămășițe ale armatei austriece, care exercitau „o adevărată teroare în dauna elementului românesc”.⁴⁷ De aceea, sosirea în Bucovina la 8 noiembrie 1918 a Diviziei a 8-a române comandată de generalul Zadic (la cererea Consiliului național român), a determinat un entuziasm delirant.⁴⁸ La Cernăuți, în ziua de 11 noiembrie 1918, trupele române au fost „primite cu mare însuflețire de populație”⁴⁹. Lumea cânta cântece patriotice și striga: „Trăiască armata română”, „Trăiască România Mare”⁵⁰. În scurt timp a fost restabilită ordinea,⁵¹ iar bucovinenii și-au păstrat speranța pentru vremuri mai bune.⁵² Această speranță a fost amplificată de o serie de acțiuni și evenimente importante desfășurate în cursul lunii noiembrie 1918. Astfel, un ecou puternic a avut în Bucovina Manifestul studențimii române din 16 noiembrie 1918, în care se arăta că Unirea era „cel mai sfânt din visele neamului”⁵³. Emoție și bucurie a produs la Cernăuți sosirea la 23 noiembrie 1918 a primilor refugiați bucovineni. Cu acest prilej, populația a cântat „Hora Unirii”, s-au făcut slujbe de bun venit, s-a strigat „Trăiască regele”, iar fanfara cânta cântece patriotice.⁵⁴ Manifestații asemănătoare au avut loc și la Suceava și în alte localități.⁵⁵

⁴² D. Preda (coord.), *În apărarea României Mari*, Buc., Ed. Enciclopedică, 1994, p. 83

⁴³ apud. C. Gh. Mannescu, op. cit., p. 329; vezi și „Românul”, VII, nr. 1 din 26 octombrie/1 noiembrie 1918, p. 3

⁴⁴ C. Căzănișteanu (coord.), op. cit., p. 369

⁴⁵ I. Scurtu, op. cit., p. 78

⁴⁶ „România nouă”, II, nr. 212 din 10 noiembrie 1918, p. 2

⁴⁷ I. G. Duca, *În focul luptei pentru Unire*, în Gh. Buzatu, *Istorie interzisă*, Craiova, Ed. Curierul Doljean, 1990, p. 38

⁴⁸ C. Șerban, art. cit., p. 35

⁴⁹ I. G. Duca, art. cit., p. 38

⁵⁰ D. Preda (coord.), op. cit., p. 87; vezi și „România nouă”, II, nr. 213 din 11 noiembrie 1918, p. 1

⁵¹ Arh. N.I.C., fond Președinția Consiliului de Miniștri, dos. 17/1918, p. 62

⁵² N. Ciachir, *Din istoria Bucovinei*, Buc., E.D.P., 1993, p. 92

⁵³ C. Căzănișteanu (coord.), op. cit., p. 384

⁵⁴ Șt. Pascu, op. cit., p. 164

⁵⁵ Victor Moroiu, art. cit., p. 241

În această atmosferă de speranță și încredere, la 25 noiembrie 1918, Consiliul Național a hotărât convocarea pe baze plebiscitare a Congresului Bucovinei, pentru a exercita în numele poporului dreptul la autodeterminare.⁵⁶ Ca și în Basarabia, stabilirea numărului de delegați pentru Congres s-a făcut în funcție de ponderea fiecărei naționalități: 74 delegați români, 13 delegați ruteni, 7 germani, 6 polonezi. La aceștia se adăugau 5 deputați de drept.⁵⁷ Adunările de alegere a delegaților au prilejuit oamenilor din diferite straturi sociale să-și exprime adevărată încredere în Marea Unire. Astfel, referindu-se la adunarea de la Câmpulung, ziarul „Românul” scria: „Discuțiile cuprindeau atâta căldură în vorbele oratorilor și atâta solemnitate pe fețele auditorilor, cum n-am mai văzut. Mai elocvent vorbeau lacrimile ce se prelungeau pe fața celor mulți, parcă fiecare ar fi voit să spună: «Vorbiți voi, căci vorba vine din inima noastră».”⁵⁸

Pe 28 noiembrie 1918, la Cernăuți, unde s-a întrunit Congresul general pentru a hotărî soarta Bucovinei, erau prezenți mii de locuitori din diferite sate și orașe, reprezentând toate categoriile sociale. Ei doreau să fie părtași la acest mare și important eveniment și să susțină cu toată credința lor unirea cu România. Gheorghe Nandriș scria că erau prezenți „bătrâni cu ochii înlăcrimați de bucurie, băiețândri cu fețele pline de fericire, doamne din elita societății alături cu femeia din suburbia orașului, ținuta de sărbătoare a boierilor alături de sumanul munteanului venit din creierul munților să ia parte la sărbătoarea țării, preoți și învățători, foști ofițeri din armata austriacă, cu tricolorul la rozeta chipiului, tineri și bătrâni”⁵⁹. Toți aceștia s-au îndreptat spre reședința mitropolitană din Cernăuți, unde-și desfășura activitatea Congresul, „cu sufletele înălțate de mărirea acestor clipe”⁶⁰.

Ion Nistor, impresionat de miile de oameni sosiți la Cernăuți, scria că din toată Bucovina veniseră „octogenari și bărbați cărunți care au sosit pentru a-și ridica glasul de mulțumire sufletească, că au fost învredniciți să trăiască ziua scâpbării românilor de sub jugul străin; bărbați în floarea vieții, însuflețiți de dorul unirii și progresului neamului nostru; tineret vesel și entuziast, care își puneau nădejdi într-un viitor fericit, într-o patrie mărită; țărani frunțași veniți din creierii Munților Dornei și Bistriței, din Valea Moldovei, a Sucevei, a Siretului și a Prutului cu pași mărunți, pentru a-și spune cuvântul hotărâtor că pământul Bucovinei este al românilor”⁶¹.

În Sala Congresului, alături de cei 99 de deputați, erau prezente delegații din Basarabia, condusă de Pantelimon Halippa, și din Transilvania, condusă de Gheorghe Crișan.⁶² Într-o atmosferă solemnă s-a cântat Imnul Regal și au fost dezvelite portretele familiei regale și al lui Ștefan cel Mare.

⁵⁶ C. Gh. Marinescu, op. cit., p. 329

⁵⁷ *Ibidem*, p. 330

⁵⁸ „Românul”, VII, nr. 11 din 8/21 noiembrie 1918, p. 1

⁵⁹ Gh. Nandriș, *Zile trăite în Bucovina*, în I. Nistor, op. cit., p. 254

⁶⁰ *Ibidem*

⁶¹ apud. Ștefan Pascu, op. cit., p. 85

⁶² Arh.N.I.C., fond Președinția Consiliului de Miniștri, dos. 17/1918, p. 14

Congresul a votat în unanimitate Unirea Bucovinei cu România⁶³, necondiționată și pe vecie⁶⁴. Unirea a fost salutăată cu bucurie de întreaga asistență. „Sala – nota Gheorghe Nandriș – se ridică în picioare și jură credință, ridicând mâinile în sus iar uralele nu se opresc.[...] Pornesc valurile de aplauze. Și, de câte ori se rostea numele suveranilor, urma același mare entuziasm.”⁶⁵ Gheorghe Morariu scria: „Întreaga sală e în delir; toți se îmbrățișează; lacrimi de sfântă și de cea mai curată bucurie strălucesc în ochii tuturor.”⁶⁶

Vestea Unirii a fost primită cu bucurie și de miile de oameni aflați în jurul sălii.⁶⁷ „Lumea – relata Gheorghe Nandriș – pornește în cortegiu, cu muzica militară în frunte, spre centrul orașului. Străzile se umplu repede și se prefac într-un râu mișcător de capete. Toți își caută cunoscuții, se îmbrățișează, se sărută, urându-și viață lungă, ca în cea mai mare zi de sărbătoare. Ajunși în piața principală din fața primăriei, găsesc aici altă lume care așteaptă vestea mântuirii. Din balconul primăriei se anunță deciziunea Congresului, iar lumea izbucnește într-un delir de entuziasm în aplauze și strigăte. Primarul anunță că, în amintirea actului de astăzi, piața principală va purta numele «Piața Unirii».”⁶⁸

Uitând parcă de toate grijile, mulțimea adunată în piața orașului s-a prins într-o imensă Horă a Unirii. Același Gheorghe Nandriș scria: „Se leagă o horă, care crește tot mai mare, se lărgește și într-o clipă cuprinde toată piața cea largă. Brațele vânjoase ale ostașilor cu cască de fier se prind de mâinile domnișoarelor, generali și colonei alături de «leatul de rând», bătrânii preoți cu bărbi cărunte se învârt în horă alături de flăcăiandri abia ieșiți din copilărie, țărani cu sumanul aspru și boieri în haine de sărbătoare, toți joacă Hora Unirii, topind zăpada sub picioare.[...] Și a fost o horă ca-n povești, cu chiote și strigăte care nu mai încetau; chiuiiau cei tineri și plângeau bătrânii în hohote de bucuria zilei.”⁶⁹

Oamenii se bucurau căci se împlinise visul Unirii.⁷⁰ Un martor ocular declara că „o sărbătoare așa de mare poate o fi fost pe timpul lui Ștefan cel Mare, după vreo mare victorie”.⁷¹ Subliniind rolul maselor la înfăptuirea acestui act istoric, ziarul „Neamul românesc” scria: „Cojocul [țăranul] fără care nu se poate face nimic adevărat și nimic trainic, el, kojocul, a hotărât.”⁷²

Populația din Bucovina și din celelalte teritorii românești își exprima satisfacția pentru hotărârea de unire adoptată la Cernăuți la 28 noiembrie 1918, folosind diferite modalități: manifestații, telegrame, scrisori, presa ș.a.⁷³ Astfel, în capitala Bucovinei soseau mesaje și telegrame de felicitare din partea ziarului „România nouă” (Chișinău), a guvernului Basarabiei, a Comitetului Național Român din Craiova, a ardelenilor, din partea lui Pimen – mitropolitul Moldovei

⁶³ *Ibidem*, dos. 19/1919, p. 19

⁶⁴ *Ibidem*, dos. 17/1918, p. 14

⁶⁵ Gh. Nandriș, art. cit., p. 257

⁶⁶ Aurel Morariu, *Amintiri scumpe*, în I. Nistor, op. cit., p. 226

⁶⁷ I. Scurtu, *Istoria României în anii 1918-1940. Evoluția regimului politic de la democrație la dictatură*, Buc., E.D.P., 1996, p. 32

⁶⁸ Gh. Nandriș, art. cit., p. 257

⁶⁹ *Ibidem*, p. 258

⁷⁰ Gh. Cazacliu, *Prin Bucovina și Ardeal*, în „Sfatul Țării”, I, nr. 200 din 10/23 decembrie 1918, p. 1

⁷¹ N. Ciachir, op. cit., p. 93

⁷² „Neamul românesc”, XIII, nr. 329 din 28 noiembrie 1918, p. 1

⁷³ M. Mușat, I. Ardeleanu, *Viața politică în România (1918-1921)*, Ed. a II-a, Buc., Ed. pol., 1976, p. 18

etc.⁷⁴ Unirea a fost salută de studenții din Ardeal, Bucovina, Dobrogea, Iași⁷⁵, de Societatea Doamnelor Române din Bucovina⁷⁶ etc., de ziare ca „Viața nouă” (Suceava), „Neamul românesc” (București), „Mișcarea” (Iași) etc.⁷⁷

Naționalitățile conlocuitoare, în general, au primit favorabil acest eveniment. Delegații polonezi, germani și ruteni din Congresul Bucovinei au votat unirea cu România.⁷⁸ Reprezentantul polonezilor, Stanislaw Kwiatkowski, saluta „călduros ziua sfântă a Renașterii României Unite”⁷⁹, iar ziarul german „Vorwärts” socotea Unirea „necesară și firească”⁸⁰. De asemenea, ucrainenii și evreii au aderat la Unire.⁸¹ Trebuie subliniat că existau unii cetățeni minoritari care priveau cu rezervă actul de la 28 noiembrie 1918, mai ales în rândul ucrainenilor, rutenilor⁸² și evreilor⁸³.

La Iași, populația a trăit clipe de bucurie cu ocazia sosirii delegației din Bucovina, condusă de lăncu Flondor, pe 28 noiembrie 1918, care i-a prezentat regelui Actul Unirii într-o „mișcătoare ceremonie”⁸⁴. Referindu-se la acest eveniment, regina Maria consemna: „Au venit la noi ca niște copii care-și caută părinții și ne-au privit cu adâncă zguduire, aducându-ne aminte cât era de strivit sub călcăiele dușmanilor, până acum câtăva vreme, visul nostru de unire”.⁸⁵ Cu acest prilej, subliniind împlinirea idealului național, lăncu Flondor declara: „Plecați mai puțini, ne întorcem acum mai mulți. Sufletul cel vechi e neschimbat. L-am transmis oaspeților și fraților noștri din alt neam, care împreună cu noi vin înaintea majestății voastre. Nu e o cucerire a armelor, ci întoarcerea la vatră a fraților despărțiți, care în majestatea voastră regăsesc pe părintele de mult pierdut și mult dorit.”⁸⁶ Delegația Bucovinei s-a alăturat autorităților de la Iași participând la festivitățile consacrate revenirii triumfale a familiei regale în București, capitala României întregite (1 decembrie 1918).

Unirea Bucovinei cu România a fost ratificată prin Decretul regal din 31 decembrie 1918, găsindu-și recunoașterea internațională prin Tratatul de pace de la Saint-Germain, semnat de Austria în septembrie 1919.⁸⁷

⁷⁴ Stelian Neagoe, *Istoria Unirii românilor*, vol. II, Buc., Ed. Diogene, 1993, p. 275

⁷⁵ „Neamul românesc”, XIII, nr. 329 din 28 noiembrie 1918, p. 3

⁷⁶ I. Nistor, op. cit., p. 23

⁷⁷ Ion Iacoș, *Intelectualitatea – componentă organică a mișcării național-populare pentru unire*, în „Anale de istorie”, nr. 5/1988, p. 62

⁷⁸ I. Nistor, *Unirea Bucovinei*, Buc., Ed. „Cartea Românească”, 1928, p. 65

⁷⁹ Arhivele Naționale Istorice Centrale, fond Președinția Consiliului de Miniștri, dos. 17/1918, p. 20

⁸⁰ Vasile Ciobanu, *Fii ai aceleiași patrii*, în „Transilvania”, XVII, nr. 11/1983, p. 16

⁸¹ Ștefan Pascu, op. cit., p. 169

⁸² „România nouă”, II, nr. 186 din 10 octombrie 1918, p. 1

⁸³ „Glasul Bucovinei”, II, nr. 234 din 6 septembrie 1919, p. 4; vezi și Gh. Nandriș, art. cit., p. 256

⁸⁴ I. G. Duca, art. cit., p. 40

⁸⁵ Regina Maria, *Povestea vieții mele*, vol. III, Buc., Ed. Eminescu, 1991, p. 486

⁸⁶ apud. N. Ciachir, op. cit., p. 95

⁸⁷ *Istoria românilor*, vol. VII, tom II, Buc., Ed. Enc. 2003, p. 507